

Lunds universitet
Statsvetenskapliga institutionen

STVA21
VT09
Handledare: Maria Hedlund

Är demokratin i fara?

– Ekonomi och demokrätivärden i den svenska EMU-
debatten

Elina Svensson
Pontus Bengtsson

Abstract

Uppsatsen avser att undersöka om demokrativärden glöms bort i den svenska EMU-debatten. Det görs med anledning av Lennart Lundquists farhåga om att demokrativärden tenderar att glömmas bort allt mer i den politiska debatten i och med nyliberala krafter. Då det är viktigt att både ekonomi- och demokrativärden finns med och verkar tillsammans, uppstår en fara för demokratin om något av dessa värden skulle uteslutas. I en debatt som handlar om ekonomi är risken per automatik större att debatten kretsar kring ekonomi och därmed att risken ökar för bortglömmande av demokrativärden, därför är resultatet av denna undersökning mycket viktigt. Vi tittar även på om det går att se om demokrativärden tar över ekonomivärden.

Materialet består av en partiledardebatt som avser att debattera huruvida Sverige ska ingå i EMU. Argumenten som framkommer kategoriseras som ekonomi- eller demokratargument med hjälp av en operationaliserad mall som utgår från Lundquists modell då han beskriver grundskillnaden mellan ekonomi- och demokrativärden.

Resultatet besannar inte Lundquists farhåga, då demokratiargument inte glöms bort. Dock görs den lite förvånande upptäckten att ett parti utesluter ekonomiargument helt och hållet. Ekonomiargumenten är starkast bland Jasägarna till EMU, medan Nejsägarna använder flest demokratiargument.

Nyckelord: Demokrati, Ekonomi, EMU, Partiledardebatt

Antal ord: 7479

Innehållsförteckning

1	Inledning	2
1.1	Inledning och syfte.....	2
1.2	Problemformulering.....	3
1.3	Material.....	3
2	Teori	5
2.1.1	Lennart Lundquists modell.....	7
2.2	Utarbetad mall.....	7
2.2.1	Operationaliserad modell.....	9
2.2.2	Varför just dessa nyckelord?.....	9
2.2.3	Hur känner man igen ett argument?.....	11
2.2.4	Hur känner man igen ett EMU-argument?.....	12
3	Metod och avgränsning	13
3.1	Tidigare forskning.....	13
3.2	Disposition.....	14
4	Argumenten i fokus	15
4.1	Argumentindelning.....	15
4.1.1	Anföranden.....	16
4.1.2	Argument.....	17
5	Analys	19
5.1.1	Bortprioriteras demokrativärdena?.....	19
5.1.2	Nyckelorden i debatten.....	19
5.1.3	Skillnad i antal argument – vad betyder det?.....	20
5.1.4	Om hot mot demokratin finns, vem är det som driver?.....	21
5.1.5	Vad betyder dessa resultat för demokratin?.....	21
6	Slutdiskussion	22
6.1	Angående folkomröstningen.....	22
6.2	Talar politikerna sanning?.....	22
7	Referenser	24
8	Bilaga: Argumentindelning	26

1 Inledning

1.1 Inledning och syfte

Denna uppsats är en undersökning och analys tillägnad demokratin. Den tar sin utgångspunkt i statsvetaren Lennart Lundquists farhåga att demokratin är i fara då den politiska debatten ofta prioriterar ekonomiargument före demokratiargument i och med en allt mer nyliberal politik (Lundquist 2001:63-64). Han menar att det är a och o att båda värdena är representerade samt att de verkar tillsammans i harmoni. Verkligheten är istället att det ofta pågår en ständig kamp mellan dessa, vilket kan få negativa följder för samhället och demokratin. Denna tanke och teori kommer att utvecklas i teoriavsnittet.

Värdena finns med i hela den politiska kedjan och däri ingår även folket. I frågan om EMU var folkets uppfattning extra viktig då det skulle hållas folkomröstning den 14 september 2003. Folkomröstningar är ett av de viktigaste demokratiska instrument som finns att tillgå för medborgarna att påverka politiken (Lundquist 2001:kap 5). Inför den hölls en debatt som därav blir extra viktig att granska utifrån ekonomi och demokrativärden då politikernas tal kan påverka medborgarnas uppfattning. Politikerna kan till exempel tala mer eller mindre om vissa värden och därmed forma medborgares uppfattning om vad som är viktigt. Partiledardebatters intention är att "[...] att få upp mer dagsaktuella frågor av principiell vikt till debatt. På så sätt kan vi öka intresset för politik och riksdagens arbete" (www.riksdagen.se), vilket visar att det även är deras intension. Det är således viktigt att sådana debatter hålls men då också mycket viktigt att granska dem.

Syftet med den här uppsatsen är att granska politikernas prioriteringar i form av ekonomi och demokrativärden i deras argumentation rörande det svenska eventuella medlemskapet i EMU. Kärnan ligger i att inget av nämnda värde får glömmas bort då det är en fara för demokratin.

1.2 Problemformulering

Den valda debatten handlar om den ekonomiska framtiden och vad Sverige kan vinna ekonomiskt genom att gå med i den monetära unionen. Därav blir det naturligt att aktörerna diskuterar ekonomi. Enligt Lundquist är det dock alltid viktigt att både ekonomi och demokrativärden tas med i beräkningarna och diskuteras (Lundquist 1998:63). Det är alltså lika viktigt att båda dessa värden är med, oavsett om debatten handlar om demokrati eller ekonomi. Samtidigt menar han att värdena i verkligheten ofta konkurrerar om uppmärksamheten. Han menar också att man kan se en förskjutning i prioriteringen i den offentliga förvaltningen gällande dessa värden. Nyliberala tankar om att främja ekonomivärden tenderar att ta över (Lundquist 1998:136).

Av anledning och värnande om demokratin vill vi undersöka om Lundquists farhåga om demokratins bortfallande i den svenska politiska debatten stämmer. Vi vill också undersöka om det finns tendenser till att ekonomivärden blir bortprioriterade då harmonin är eftersträvansvärd.

Vår fråga lyder således:

- Är det så att något av ekonomi- eller demokrativärdena glömdes bort i den partiledardebatt som hölls i och med det eventuella svenska medlemskapet i EMU?

1.3 Material

Vi undersöker en riksdagsdebatt som hölls den 13 juni 2003 (<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2002/03:122>) som avsåg att debattera det eventuella svenska medlemskapet i EMU. Just denna debatt valde vi av flera anledningar. För det första utgjordes den av endast partiledare vilket vi anser fungera representativt för hela riksdagen. För det andra låg denna debatt bra i tiden.

Vi valde en riksdagsdebatt framför exempelvis en TV/radio- debatt med programledare då vi tror att politikerna har ett mer rättvis utgångsläge i riksdagen. I en kontrollerad debatt kan programledare gå hårdare åt en viss politiker och även styra in på spår som politikerna själva inte hade valt. Då vi analyserar vilka argument som är mest framträdande skulle det inte blir representativt om det fanns en påverkande nyckelperson. Man kan också resonera så att argumenten bör

bottna i samma grunder oavsett frågor och forum. Men vi tror att även dessa kan ruckas med hjälp av en smart programledare. Att politiker påverkar varandra bedömer vi inte som ett problem då de har samma chans till attack och försvar.

Debatter har relativt ofta en förmåga att sväva ut i andra frågor, vilket även denna gör i vissa stunder. Men då det är den sista partiledardebatten innan folkomröstningen tror vi att det var stort fokus på att försöka få med sig det svenska folket på sin sida, genom att framförallt lyfta fram partiets huvudargument. Samtidigt är det inte heller bra med en debatt för nära folkomröstningen då vi tror att nyanser tenderar att försvinna med enkla tydliga budskap som ska direkt ut till folket.

Vår teori om ekonomi och demokrativärden vilar på två böcker av statsvetaren Lennart Lundquist. Dessa två är: *Demokratins väktare* från 1998 samt *Medborgardemokratin och eliterna* från 2001. Vi har använt böckerna och hans teorier om demokrati för utformandet av vår mall. Lundquist har skapat dessa kategorier för att kunna beskriva och argumentera för ett normativt ställningstagande i vilket han anser att ekonomivärdena är i fara och ekonomivärdena är på väg att ta över (Lundquist 1998:63-64). Vår uppsats har inte en sådan tydlig normativ karaktär. Dock undersöks farhågan som Lundquist målar upp.

2 Teori

Vi tror inte att vi kan göra en objektiv bedömning av texten. Vi är till exempel medvetna om att det är vi som skapat kategorierna. Kanske skulle en person på andra sidan jorden skapa helt andra kategorier och göra helt andra bedömningar. Vi tror dock att vi kan göra tolkningen relativt överensstämmande med materialet då vi som forskare delvis lever i samma kontext, det vill säga i Sverige under samma årtionde. Vår ambition är att skapa en tydlig mall som skapar tydligt handlande och som andra forskare skulle kunna använda sig av och förhoppningsvis få liknande resultat. Med hjälp av den försöker vi skapa en dualism mellan oss och materialet. Vår förförståelse är således hermeneutisk men vår ambition är att skapa tydlig forskning. När mallen kräver tolkning redovisas diskussionen.

Lennart Lundquist är professor i statsvetenskap vid Lunds universitet. Han har utkommit med hela 16 böcker och ännu fler uppsatser. Genomgående tema är hans kärlek till demokratin och allvaret i att den inte får undanskymmas. (www.svet.lu.se). Han talar om ekonomi och demokrativärden som två poler men som bör verka i harmoni. Ekonomivärdena har sin utgångspunkt i att effektivisera för att få ut så mycket som möjligt ur så lite pengar som möjligt. Detta karaktäriserar den privata förvaltningen som har ett naturligt vinstintresse. Demokrativärdena tar istället sin utgångspunkt i bland annat rättsäkerhet, alla människors rätt till lika bra vård och transparenta myndigheter. Detta speciella sätt att tänka bör enligt Lundquist ha en ”särskild ställning i samhället” då dess främsta intresse är demokrati och skiljer sig genom sin osjälviskhet (Lundquist, 1998:9,10). Det finns inget intresse att bedriva en sådan verksamhet privat då den inte genererar vinst, utan blott är till för att gå jämnt upp med skatteintäkterna. Ändå finns privata företag som sköter det statliga. Men då har de också ett vinstintresse vilket gör att man riskerar kvalitén på tjänsten och i förläningen även demokratin om det gör avkall på exempelvis politisk transparens. Flyttar man statens verksamheter till den privata förvaltningen riskeras därmed demokrativärdena att glömmas bort i jakten på ekonomisk maximering. Som tidigare nämnt bör värdena fungera i harmoni. Det är alltså bra att det finns ett ekonomiskt tänk inom den statliga förvaltningen då det är viktigt att medborgarna får valuta för sina skattepengar. Samtidigt är det viktigt att man inte prioriterar ekonomivärdena högre och därmed inskränker för mycket på de demokratiska värdena. En balans med harmoni är idealet.

Problematiken ligger i att harmonin hotas av vad han kallar för ”ekonomismen” som han menar kommer av nyliberala krafter på 80-talet och sedan dess växt sig allt starkare (Lundquist, 1998:146). Så stadigt att

många ser det som en självklarhet snarare än ett välavvägt beslut (Lundquist,1998: 137,142). Vi tolkar det som att Lundquist är rädd att diskussionen ska försvinna och ersättas av ekonomism.

Till samhällets hjälp att se till att staten verkligen värnar om demokrativärdena bör det finnas personer som ser till detta, anser Lundquist. Dessa bör enligt honom vara de tjänstemän som arbetar i den offentliga verksamheten. För att höja dessa personers status lanserar han titel ”ämbetsman” som han menar ska fungera som en ”demokratins väktare” som också gett namnet till hans bok som utkom 1998. En ämbetsman bör styras av ”det offentliga etoset” som är de grundläggande föreställningarna om hur samhället bör styras. En kärna med svar på vad ett offentligt etos innehåller finns inte enkelt att ta fram. Man kan mer förklara det som en uppsättning värderingar så som en moralaspekt i politiken. De bör bland annat stå för öppenhet och ickekorrruption och på alla dimensioner värna om demokrativärdena. Men eftersom det inte finns nedskrivet exakt vad det offentliga etoset innehåller är det också viktigt att ha en ständig diskussion om vilka värden som bör gälla (Lundquist, 1998, 18, 53-58, 62- 64). Deras uppgift är att ta strid mot ekonomismen.

Lundquist fördjupar sig i demokrativärdena framför ekonomivärdena då han menar att han i egenskap av statsvetare tillhör den enda fakultet som besitter den kunskap som krävs för att göra just det. Ekonomivärdena sköter marknadskrafterna och ekonomerna så bra själva (Lundquist, 1998:75). I det avseendet håller vi som forskare inte med utan ser även ekonomiaspekten som en del av demokratihelheten, då de som sagt måste verka i harmoni. För att göra forskningen tydlig anser vi också därför att det är passande att undersöka de båda farhågorna i en och samma undersökning.

Sammanfattningsvis är det alltså Lennart Lundquist demokratiideal som denna uppsats tar sin utgångspunkt i. Kärnan är att inget av varken ekonomi och demokrativärden bör glömmas bort i den politiska debatten. Diskussionen är den centrala för att skapa det offentliga etoset och därför är det viktigt att uppmärksamma åt vilket håll politikens värdediskussion drar, samt uppmärksamma om fara för uteslutande av ett värde finns. Vår farhåga är att demokrativärdena nedprioriterades och i värsta fall glömdes bort i den svenska EMU-debatten. Vi har skäl att tro att mer uppmärksamhet gavs åt ekonomivärdet så som ekonomisk tillväxt då debatten kretsade kring just det monetära samt Lundquist teori om en stark ekonomism.

Debatten hölls för sex år sedan och Lundquist gav ut boken *Demokratins väktare* 1998. Det betyder att värdena vi tolkar utifrån ligger nära debatten i tiden, därför bedömer vi att vi som forskare använder oss av tidens aktuella begrepp. Att vi tolkar dessa i nutid tror vi inte spelar någon roll då Lundquist fortsatt att använda sin teori i senare böcker och framträdanden. ([http://www.svet.lu.se/documents/Tystnadens tyranni/Default.html](http://www.svet.lu.se/documents/Tystnadens_tyranni/Default.html), Lundquist 2001).

2.1.1 Lennart Lundquists modell

Vi utgår från Lundquists modell om offentligt etos där han kategoriserar ekonomi- och demokrativärden. Som den är i original är den generell och abstrakt. Vi operationaliserar Lundquist modell till en egen modell som passar den utvalda debatten mer specifikt (se figur 2).

DEMOKRATIVÄRDEN	EKONOMIVÄRDEN
Politisk demokrati	Funktionell rationalitet
Rättssäkerhet	Kostnadseffektivitet
Offentlig etik	Produktivitet

Figur 1 (Lundquist, 1998:63, 2001:78)

2.2 Utarbetad mall

Debatter kommer ur tal och är alltid en konstruktion i sig. Att analysera tal och text är således alltid en tolkning. En del skulle hävda subjektiviteten som ett handikapp. Det undviks genom att skapa en tydlig mall som håller borta misstolkningar och godtycklighet. Vi ska inte plocka ord ur sitt sammanhang utan snarare förstå argumentet med hjälp av sammanhanget. Därför ska vi försöka att tolka hybriderna så långt det går med hjälp av text före och efter men givetvis i anslutning till argumentet. Vi kommer att tolka argumenten och sammanhanget med hjälp av den givna modellen som vi redogör för nedan.

För att argumenten ska kunna placeras in under något av värdena ska de innehålla antingen:

- ett eller flera av nyckelorden
- eller åberopa liknande eller synonym
- eller att det går att uttyda liknande eller synonym av sammanhanget

Demokrativärden:

Ett demokrativärde kännetecknas genom att man argumenterar genom att behandla demokrati, exempel på nyckelord är följande: jämställdhet, politiskt inflytande och välfärd. Här följer en närmare förklaring kring de demokratiska nyckelorden:

Jämställdhet: Alla lika inför lagen oavsett kön, sexuell läggning, etnicitet samt funktionshinder (RF kap 2: § 14,15)

Politiskt inflytande: Grunden i den svenska demokratin går att läsa i Regeringsformens första kapitel där texten lyder ”All offentlig makt i Sverige utgår från folket” (RF kap 1: § 1). I detta tolkar vi två aspekter som är viktiga i debatten som analyseras. Dels är det viktigt att folkets representanter inte befinner sig för långt bort från folket, det vill säga så att inte inflytandet och insynen i den politiska agendan kringskärs på grund av geografiska avstånd. I denna debatt aktualiseras detta i argumenten kring vad folket vill och vad de har för åsikt. För det andra är det viktigt att de svenska folkvalda politikerna har en faktisk makt att föra vidare Sveriges önskemål i Bryssel. Att inte Sverige, som är ett litet land, blir utan inflytande. Inflytande är alltså viktigt dels för att folket ska kunna säga sin mening men också för att Sverige ska ha ett nationellt inflytande.

Välfärd: I en demokrati bör alla människor ha rätt till grundläggande rättigheter så som sjukvård, social trygghet (regeringskansliet, artikel 12) samt skolgång (RF kap 2, § 21).

Ekonomivärden:

De ekonomiska nyckelorden vilar på samma grund vilken är att prioriteringen för dessa är att kostnadseffektvisera och att skapa så bra ekonomiska förutsättningar som möjligt (Lundquist, 2001:78) Ekonomivärden kännetecknas genom att man åberopar ekonomisk framgång som största prioritet. Nyckelord: Ekonomisk tillväxt, företagande och handel. I debatten handlar det om att skapa så bra ekonomiska förutsättningar som möjligt för Sverige. Här följer en närmare förklaring och motivering till de ekonomiska nyckelorden:

Ekonomisk tillväxt: Denna term används vanligen för att beskriva ett lands ökning eller minskning i produktion av varor och tjänster ofta uttryckt i måttet BNP (Bruttonationalprodukt) men även för att beskriva landets ekonomiska situation. Att främja den ekonomiska tillväxten är av yttersta vikt för ett lands ekonomi då detta leder till ökade finanser för landet. Därför ser vi ekonomisk tillväxt som ett ekonomiskt nyckelord. Andra ord som används synonymt vid argumentering för nyckelordet ekonomisk tillväxt: ekonomisk utveckling, ekonomiska förutsättningar, tillväxtfientliga, välstånd, nedskärningar, ekonomisk riskfritt, ekonomiska läget.

Företagande: Företag skapar jobb till medborgarna vilket är centralt både för den offentliga och privata ekonomin. Att underlätta för företag, exempelvis genom mindre avgifter, kan leda till att företag expanderar och ger fler medborgare arbete. Arbetslöshet är något som kostar samhället väldigt mycket pengar och att hålla arbetslösheten på en låg nivå är ett av de viktigaste ekonomiska målen för ett land och därmed ett ekonomiskt nyckelord. Orden företagande och jobb är här synonymt.

Handel: Detta är ett ekonomiskt nyckelord då det är ett samlingsbegrepp för när två eller flera parter utbyter varor eller tjänster mellan sig. Att öka exporten av varor och tjänster till andra länder ger större inkomster (och fler jobb) till landet vilket givetvis är positivt och av stor betydelse.

Andra ord som används synonymt vid argumentering för nyckelordet handel: handelshinder, frihandel, "vår konkurrenskraft försämras", handelspartners.

Mycket i ett samhälles ekonomi hänger samman, exempelvis så ger ökad handel fler jobb vilket främjar den ekonomiska tillväxten. Vi fokuserar dock enbart på argumentet som partiledaren framför i debatten när vi kategoriserar argumenten och inte vilka följder det senare kan få för samhället.

Hybridanföranden:

Som vi nämnde i vårt syfteavsnitt så verkar och konkurrerar värdena tillsammans på samma gång, det gör att en del argument och deras nyckelord går att finna under både ekonomi- och demokrativärden och det kategoriseras som hybrid.

2.2.1 Operationaliserad modell

När ett nyckelord verkar inom det motsatta värdet av argumentets tes prioriteras sammanhanget före nyckelordet. Vi kategoriserar samtliga argument som ekonomi- eller demokrativärde.

Modell över nyckelord:

DEMOKRATI	EKONOMI
Jämställdhet	Tillväxt
Välfärd	Handel
Politiskt inflytande	Företagande

Figur 2

2.2.2 Varför just dessa nyckelord?

Vi inledde processen angående val av nyckelord genom en första genomläsning av debatten. Detta för att skapa en överblick av debattens innehåll. Sedan började den kreativa processen mellan oss som forskare kring vilka nyckelord som skulle komma att platsa. Varför just detta ord, eller borde man kanske ha detta? Denna diskussion var viktig då den ligger till grund för hela analysen. Viktigast var att orden var i harmoni med Lundquist modell vad som är ekonomi och demokrati samt att ordet inte gick att missförstå eller verka missvisande. De skulle heller inte vara för snäva eller för vindlyftiga.

Här följer diskussion om varför just dessa ord valdes och andra valdes bort. Då det är viktigt att alla människor har grundläggande rättigheter är

jämställdhet viktigt. Men varför valdes inte orden ”grundläggande rättigheter”? Vi valde ordet jämställdhet då det är ett bredare begrepp som för tankarna såväl mot rättigheter som skydd mot diskriminering samt att det finns ett ansvar som privilegierade innehar. Det är en rättighet att leva ett fritt liv, men det blir missvisande att säga att det är endast en rättighet att kämpa för frihet. Det är också en plikt och ett ansvar man har i en demokrati. Det finns många ord som ligger under jämställdhet, bland annat mångfald. Men mångfald har inget egenvärde utan är ett krav för att spegla samhället där det är viktigt att alla människor är representerade. Därför blir det en fråga om jämställdhet och inte mångfald i sig.

Vi har tidigare i kommit fram till att välfärden är grunden för trygghet. Frågan är mer, vad är välfärd med andra ord. Vi hänvisar till förklaringen ovan och nämner komponenterna ”sjukvård” eller ”rätt till skolgång”. Vi valde dock inte dessa ord då de är onödigt snäva då alla bör täckas in i en demokrati.

Politiskt inflytande är viktigt för att medborgarna ska vara en del av demokratin. Nyckelordet var från början tänkt som ”politisk handlingskraft” vilket senare valdes bort på grund av risken för missuppfattning. Ordet ”handlingskraft” kan kopplas ihop med ekonomivärden och dess krav på effektivitet. New public management talar ofta om handlingskraft som visar på att politikerna kan fatta beslut som effektiviserar verksamheten, exempelvis handlingskraft som går ut på att lägga tjänster på entreprenad. Det är inte det som ordet är menat för i denna uppsats utan snarare folkets och politikernas chans att påverka resten av världen samt Sveriges läge i det globala, det vill säga, rätt till inflytande. Därför är ordet inflytande mer precist då det också innefattar en handlingskraft.

Enligt Lundquist är medborgardemokrati någonting centralt. Anledningen till att vi inte valt den termen är att det snarare är en teori än ett ord. Att inte utveckla vad som menas medborgardemokrati och alla dess parametrar skulle kunna bli missvisande och ta allt för stor plats än vad som skulle passa i relation till de andra orden. Dessutom är medborgardemokrati så pass stort begrepp att det eventuellt skulle kunna fungera som ett paraplybegrepp för alla demokrativärden, vilket inte är syftet att skapa. Istället nämns medborgardemokrati som en del av Lundquist teori och som en utgångspunkt.

I ett argument av ekonomivärde är vinsten i form av kapital helt central. I en kapitalistisk ekonomi kan vinst endast komma genom handel och företagande. Därför är dessa komponenter centrala för ekonomisk tillväxt som också är ett egenvärde, det vill säga ett eget nyckelord. Anledningen till att vi valt att lägga ”tillväxt” som ett eget nyckelord är att det visade sig ofta vara ett explicit argument i sig. Man använder ordet tillväxt frekvent i debatten.

Ett tänkbart nyckelord skulle kunna vara ”ekonomiska relationer” istället för handel. Det skulle inte vara fel, om än skulle kunna leda till missförstånd då dessa relationer även skulle kunna handla om bistånd eller utbyte som inte är av den direkta kapitalistiska karaktären. Man kan tänka sig att det

finns långsiktig ekonomiska fördelar att vinna genom att skänka pengar till andra länder, men det är i första hand handel som genererar direkt vinst. Det är också den typ av ekonomiska relationer som varit mest aktuella i debatten som analyseras.

Precis som inom nyckelorden för demokrati kan man inom nyckelorden för ekonomi tänka sig mer specifika nyckelord så som ”egendom” och ”tullar” men vilket vi även här finner onödigt snävt då det rymmer under de valda nyckelorden. Man skulle även kunna tänka sig orden ”ekonomisk vinst” som ju är kapitalismens mål. Problemet med vinst är att det inte är ett ord som syftar på vidare in i framtiden utan blott vad man tjänat. I många argument finns vision om att pengar ska generera pengar, det vill säga att handel ska generera mer handel. Det gör att ekonomisk tillväxt är ett mer passande ord.

2.2.3 Hur känner man igen ett argument?

Man känner igen ett argument genom dess syfte, att argumentet försöker påverka eller övertyga någon. Rolf Ejvegård skriver i sin bok *Argumentationsanalys* (2005) att argument används för att styrka sina åsikter och är motiveringar eller försök till ”bevis” på att ens ståndpunkt är sann, samt att ett argument behöver vara relevant och begripligt (Ejvegård, 2005:54). Nationalencyklopedins definition av ett argument är följande:

skäl för eller emot riktigheten av ett visst påstående eller genom en viss uppfattning. Ett argument är inte ett påstående och kan därför varken sägas vara sant eller falskt utan måste i stället karakteriseras som hållbart/ohållbart eller giltigt/ogiltigt, beroende på förutsättningarnas riktighet och resonemangets inre sammanhang. (<http://www.ne.se/lang/argument/117573> 2009-05-06).

Vi bedömer inte om ett argument är sant och giltigt utan endast huruvida det har till syfte att övertyga samt innehar relevans, det vill säga, om debatten handlar om förlorat räntevapen är det inte ett argument att säga att Socialdemokraterna har misskött sig under förra mandatperioden.

Debatten innehåller totalt 60 anföranden som berör ekonomi- eller demokrativärden. I vissa anföranden gick det att urskilja ett flertal argument. Skillnaden mellan anförande och argument är att ett anförande är hela talet som sades medan argumentet enbart är det som försökte övertyga.

Anf. 45 MAUD OLOFSSON (c)

Att oron inte är obefogad syns också tydligt i hur regeringen vill hantera ett EMU-inträde. Om det skulle vara *ekonomiskt riskfritt*

skulle det ju inte finnas några skäl att skapa instrument för att kompensera för de förlorade verktygen. Ändå har regeringen diskuterat buffertfonder med LO för att kunna hantera svängningarna.

Argumentet i detta exempel är att EMU-medlemskapet inte är ekonomiskt riskfritt och anförandet är hela texten.

2.2.4 Hur känner man igen ett EMU-argument?

- Orden: EMU, Euron, gemensam valuta, valuta union.
- Eller tydligt syfta på EMU (exempel genom att ovanstående ord kommer i förankring innan eller efter meningen).
- Vi behandlar ej argument rörande andra politiska områden än EMU.
- EU och EMU-debatten kan ibland vara mycket nära sammankopplad och ibland gå in i varandra. Dock utesluter vi helt argument rörande EU i denna uppsats.

3 Metod och avgränsning

Vi utgår från grunderna i idéanalys och använder oss av tekniken argumentationsanalys. Det blir en komparativ studie mellan argument ur den svenska EMU-debatten.

Argumentationsanalys går ut på att öka förståelsen för en debatt och dess argument genom att redogöra, beskriva och tolka vad som sägs eller skrivs. Det gör en kritisk granskning möjlig (Beckman, 2005:40). Vi använder idéanalysen främst genom att använda oss av den idécentrerade utgångspunkten i idéanalys. Det som kännetecknar den idécentrerade utgångspunkten är att man tittar på idéer och/eller en samling argument. Man lämnar därmed aktörerna och aspekter som retorik därhän. (Beckman, 2005:18)

Grunden i idéanalys är försöka identifiera ideologiska och värdeladdade aspekter utifrån argumentation i exempelvis en partiledardebatt (Bergström och Boréus, 2005:177). Grunden för idéanalys utgör tillsammans med argumentationsanalysteknik därmed en passande och heltäckande analysmetod för denna undersökning.

Den operationaliserade modellen utesluter aspekter så som retorik, personlighetsdrag, makt och genus. Det gör att nyanser försvinner, men eftersom vårt tillvägagångssätt är att se efter de mest frekventa argumenten och dela in dessa i ekonomi- respektive demokrativärden och inte analysera hur debatten gått till, går det att förbise dessa aspekter.

Mallen är utformad så att generaliseringar görs. Det gör vi inte med intentioner att skapa samhällslagar likt positivisterna, utan snarare att göra debatten hanterbar samt utkristallisera ett resultat. Vi förlorar alltså i nyans och kontext men vinner en ökad förståelse i undersökningen.

3.1 Tidigare forskning

Statsvetaren Sören Holmberg slår fast i sin artikel *"It's the Economy, Stupid!"* att det allra viktigaste när folket ska gå till valurnorna är ekonomiaspekten och det är också det som är viktigast i debatterna innan. Den mest betydande delen har visat sig vara den nationella ekonomin följt av privatekonomin. Holmberg menar att ekonomiaspekten varit extra viktig i den svenska folkomröstningen angående euron. Han skriver *"Homo economicus* tycks ha varit ovanligt närvarande i euroomröstningen" (Holmberg, 2004: 447-448). Denna iakttagelse som Holmberg har gjort skänker perspektiv åt denna forskning då det borde betyda att

ekonomivärden prioriteras starkt och att risken är extra stor att demokrativärdena glöms bort. Nu är det extra intressant att se om så är fallet.

En annan statsvetare vid namn Olle Wästberg ifrågasätter om det är relevant att forska kring huruvida EMU är demokratiskt. Hans utgångspunkt är demokratiidealet ”All offentlig makt utgår från folket” (RF: kap1: §1) varpå han slår fast att, då de som arbetar med EMU inte är folkvalda är hela projektet per automatik odemokratiskt (Wästberg ur red: Arvidsson, 1997:114-115). Skulle man utgå från Wästberg skulle denna uppsats om ekonomi och demokrativärden te sig överflödig. Vid första anblick skulle det inte vara intressant om svenska politiker glömmet bort demokrativärdena då dessa egentligen inte går att tala om i relation till EMU. Men här är det viktigt att göra en distinktion. Även om EMU inte analyseras som institution i denna uppsats är det viktigt att granska processen som skulle kunna leda till denna, då svenska staten alltid har ett demokratiskt ansvar

3.2 Disposition

Nu har vi presenterat uppsatsens syfte samt dess utgångspunkter. Undersökningen inleds nu med att vi kartlägger alla argument som rör ekonomi- och demokrativärden samt bestämmer dess nyckelord (se bilaga). Sedan följer en närmare titt på argumenten i förhållande till nyckelorden. Därefter kommer följer analysen samt en fristående diskussion kring ekonomi- och demokrativärdenas representation.

4 Argumenten i fokus

4.1 Argumentindelning

Här följer representativa exempel på hur tolkningar har gjorts. (Nyckelordens förklaringar återfinns i punkt 2.2). Den fullständiga argumentindelningen med nyckelord finns att ta del av i bilaga.

Anf. 36 ULLA HOFFMANN (v)

"EMU är nämligen inte könsneutralt"

Motivering: Begreppet könsneutralt handlar om neutralitet mellan könen, att av vilket kön än människa är inte ska ha någon påverkan i någon bemärkelse utan det ska finnas fullständig neutralitet mellan könen. Detta tycker vi är ett tydligt argument som åberopar jämställdhet. Andra ord som används synonymt vid argumentering för nyckelordet jämställdhet: drabba kvinnorna, mångfald, kulturer, solidaritet och religion.

Anf. 38 ULLA HOFFMANN (v)

"När valutaspekulanterna spekulerade mot den svenska valutan hade vi en fast växelkurs. Då lekte vi EMU. Men om vi har fört över beslutanderätten till Europeiska centralbanken kan de inte säga någonting. Då kan de inte säga någonting om den ekonomiska politiken, för då har vi lämnat ifrån oss makten till Europeiska centralbanken".

Motivering: Detta argument från Ulla Hoffmann handlar om att föra över beslutanderätten och ge ifrån oss makten till Europeiska centralbanken. Detta är synonymt med att ge ifrån sig inflytande då beslutanderätt och möjlighet till påverkan är att likna med politiskt inflytande. Andra ord som används synonymt vid argumentering för nyckelordet inflytande: regera, "inte sitta på åskådarläktaren", verktyg, beslutar. "värdering vi står för".

Anf. 39 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)

"Vill man slå vakt om en stor gemensam sektor, då ska man också se till att politiken, politikerna i denna kammare, har inflytandet och att man inte lägger den makten hos marknaden. Därför är vi mer skyddade i en stor valuta än i en liten utsatt valuta. därför blir min slutsats för dig som är för en stor gemensam sektor att det gäller att se till att du får skydd av en stor valuta, för på så sätt behåller du politikens kraft och politikernas initiativ."

Motivering: Att främja den gemensamma sektorn och se till vad som är bäst för den anser vi vara att argumentera för en ökad välfärd. Att förbättra den gemensamma sektorn innebär att medborgarna får en förbättrad situation gällande de grundläggande rättigheterna som innefattas i ett demokratiskt lands välfärd. Andra ord som används synonymt vid argumentering för nyckelordet välfärd: offentlig sektor, gemensam sektor, stabilitet.

Anf. 16 PETER ERIKSSON (mp)

"ekonomin i euroområdet rasar nedåt, lågkonjunkturen tar stryppgrepp på Tyskland och EMU gör det ännu svårare? EMU-medlemskapet i euroländerna är redan i dag ett stort problem."

Motivering: Detta argument handlar om att man förlorar politisk handlingskraft med ett EMU-medlemskap men avsikten med argumentet är inte att man förlora politiskt inflytande genom att medborgarna inte får vara med och bestämma utan enbart för att trygga ekonomin i landet." Andra ord som används synonymt vid argumentering för nyckelordet ekonomisk tillväxt: ekonomisk utveckling, ekonomiska förutsättningar, tillväxtfientliga, välstånd, nedskärningar, ekonomisk riskfritt, ekonomiska läget.

Anf. 50 LARS LEJONBORG (fp)

"Allt annat lika är det sannolikt att ett medlemskap i valutaunionen ger fler jobb än ett utanförskap."

Motivering: Lars Lejonborg argumenterar för att ett medlemskap skulle generera fler jobb till de svenska medborgarna. Fler jobb innebär att företagande skulle få ett positivt lyft av medlemskapet. Ord som används synonymt vid argumentering för nyckelordet företagande: jobb, småföretagare.

Anf. 30 LARS LEJONBORG (fp)

"en fördel för lilla exportberoende Sverige att tillhöra ett större valutaområde och att, som jag sade, mura igen smitvägen med växelkursförändringar."

Motivering: Argumentet i detta anförande är att tillhöra ett valutaområde gynnar exporten vilket är viktigt för ett litet land som Sverige då vi är mycket beroende av en framgångsrik export. Detta då vår inhemska marknad är för liten för att kunna erbjuda den önskvärda efterfrågan på ett stort antal produkter. Andra ord som används synonymt vid argumentering för nyckelordet handel: handelshinder, frihandel, "vår konkurrenskraft försämras", handelspartners.

4.1.1 Anföranden

Antalet anföranden som berör ekonomi- eller demokrativärden i debatten skiljer sig markant mellan de olika partierna. Som tabellen visar har exempelvis Moderaterna hela 19 anföranden medan Kristdemokraterna endast har ett

anförande som berör detta. Moderaterna och Socialdemokraterna har tillsammans 60 % av argumenten i debatten. Det ojämna antalet anföranden i debatten återkommer vi till i analysen. Ja-sidan har i debatten 39 anföranden mot nej-sidans 21.

PARTIER	EKONOMI	HYBRID	DEMOKRATI	TOTALT
M	14	2	3	19
S	7	0	10	17
FP	1	1	0	2
KD	0	0	1	1
V	0	1	8	9
C	4	1	3	8
MP	2	0	2	4

JA – SIDAN	22	3	14	39
NEJ – SIDAN	6	2	13	21
TOTALT	28	5	27	60

Tabell över samtliga anföranden uppdelade i ekonomi, hybrid och demokratikategorier.

4.1.2 Argument

Moderaterna är som sagt stark förekommande i debatten och argumenterar mest utifrån de ekonomiska fördelarna med ett svenskt EMU-medlemskap. *Ekonomisk tillväxt* och *handel* är det två argumenten som förekommer flest gånger. Moderaterna har fyra argument med demokrativärden. Socialdemokraterna har en mycket jämn fördelning mellan ekonomi- och demokratiargument i debatten. De har dessutom en jämn fördelning mellan argumenten inom dessa grupper. Det är enbart *företagande* och *jämställdhet* som nedprioriteras. De är dock det enda partiet tillsammans med Vänsterpartiet som berör *jämställdhet* i debatten.

Folkpartiet och Kristdemokraterna är de två partier som håller lägst profil i debatten. Dem har enbart tre respektive ett förekommande argument som berör ekonomi- eller demokrativärden. Folkpartiet har två argument angående ekonomi i form av *handel* och *företagande* och ett argument om demokrati i form av *välfärd*. Kristdemokraterna tar enbart upp *inflytande* som argument.

Tyngdpunkten hos Vänsterpartiet ligger på *välfärd* och *inflytande* i debatten. De utesluter nästan helt ekonomivärdena i debatten och har endast ett argument som berör detta. Vänsterpartiet argumentera för ett nej i valet genom att försöka övertyga medborgarna om att EMU är en odemokratisk union som både skulle skada vår *välfärd*, vårt *inflytande* och vår *jämställdhet*.

Centerpartiet och Miljöpartiet tar till skillnad från Vänsterpartiet större fokus på argument som kategoriseras som ekonomivärden. Centerpartiet menar framförallt att ett medlemskap i EMU skulle skada den *ekonomiska tillväxten* i

Sverige, men också *företagandet*. Centerpartiet värnar om demokrativärdet *inflytande*, då de anser att räntevapnet ska vara kvar inom Sverige.

Miljöpartiet håller en låg profil i debatten och diskuterar mest om andra områden än det som berör undersökningen. *Ekonomisk tillväxt* och *inflytande* är de argumenten som framkommer i debatten från Miljöpartiet.

Partier	Nyckelord över ekonomivärden			Nyckelord över demokrativärden		
	Ekonomisk tillväxt	Handel	Företagande	Jämställdhet	Välfärd	Inflytande
M	10	8	5	0	1	4
S	5	4	0	1	5	5
FP	0	1	1	0	1	0
KD	0	0	0	0	0	1
V	1	0	0	3	5	5
C	6	0	2	0	0	4
MP	2	0	0	0	0	2

JA – SIDAN	15	13	6	1	7	10
NEJ – SIDAN	9	0	2	3	5	11
TOTALT	24	13	8	4	12	21

Tabell över samtliga argument uppdelade i ekonomi - och demokratikategorier genom deras nyckelord.

5 Analys

5.1.1 Bortprioriteras demokrativärdena?

Vår farhåga hämtad från Lundquist, att demokratin skulle befinna sig i fara på grund av nedprioriterandet av demokrativärden, visar sig i denna undersökning inte besannas. Fördelningen mellan ekonomi- och demokratiargument är mycket jämn, 28 ekonomiargument mot 27 demokratiargument förekommer i debatten. Inte ett enda parti utesluter demokrativärden helt. Däremot utesluts ekonomivärdena helt och hållet av Kristdemokraterna. Av Vänsterpartiets hela nio argument tas endast ett ekonomivärde upp. Eftersom värdena bör verka tillsammans är det även en fara att utesluta ekonomivärden. Dock ska framhållas att Vänsterpartier talar om ekonomi men då i termer av att EMU nedprioriterar den offentliga sektorn genom att sälja ut den på den privata marknaden samt att det premieras med hjälp av Maastrichtkriterierna. Vänsterpartiet diskuterar alltså ekonomiargumenten men kommer endast med ett eget. Därav kan man tolka att inte heller ekonomivärdena glöms bort helt och hållet, även om de är nedprioriterade av både Vänsterpartiet och Kristdemokraterna.

Moderaterna kommer med flest ekonomiargument i debatten, hela 82 %, dock glömmet de inte bort demokratiaspekten då fortfarande 18 % tillägnas den. Partiet som Lundquist skulle anse bäst för samhället utifrån värdena är Socialdemokraterna som lyckas fördela 45 % åt ekonomi och 55 % åt demokrati.

5.1.2 Nyckelorden i debatten

Vänsterpartiet skiljer sig från de andra partierna genom att ta upp *jämställdhet* genom att påvisa att EMU inte är en könsneutral institution. Om idealet är att det ska finnas en mix av värdena samt att inget får bortprioriteras bör väl samma önskan även gälla mellan värdena? Att exempelvis *jämställdhet* alltid borde finnas med, samtidigt som alltid *handel* borde finnas med. Utifrån den utgångspunkten skulle resultatet visa på en fara för demokratin. Vi tolkar dock Lundquist som att det inte är de specifika värdena som är viktiga utan snarare två tankegrunder; en grund som värnar om effektiviteten, att skattepengarna används på ett så bra sätt som möjligt. Den andra ska se till de sociala och kulturella aspekterna så som *jämställdhet* och transparenta institutioner.

Nyckelorden som används i modellen är värda att fundera över. Partier som lutar starkt åt det ena eller det andra hållet tenderar att samla alla argument som finns i motsatta värde i ett och samma nyckelord. Det gör att man kan fundera

över om det nyckelordet egentligen kanske har en annan mening i deras kontext. Moderaterna har 23 argument fördelade under ekonomivärden och fyra argument under demokrati. Men dessa fyra är inte utspridda utan istället samlade under *inflytande*. Nedan lyder ett exempel på när moderaterna använder demokrativärdet *inflytande* för att gynna *handel* som ligger under ekonomivärden.

Anf. 48 BO LUNDGREN (m)

Det är ju viktigt att notera att de som företräder landets *företagare* säger att euron är bra för *företagen*. Sju av tio företagare säger att euron bör införas som valuta.

Centerpartiet har åtta argument spridda under två ekonomivärden och fyra argument under demokrativärden där samtliga även dessa ligger under *inflytande*. Vänsterpartiet har en mycket tydlig profil där 13 argument är spridda under demokrati och endast ett under ekonomi vilket ligger under *ekonomisk tillväxt*. Denna observation gör att man kan fundera på om nyckelorden egentligen verkar som ett medel att nå målet inom det motsatta värdet, istället för att visa på bredd. Tolkningen skulle således lyda att nyckelordet *inflytande* för Moderaterna och Centerpartiet handlar om att aktörer ska ha *inflytande* och genom det idka *handel* samt skapa *ekonomisk tillväxt*. På samma sätt skulle Vänsterpartiets ekonomiargument *ekonomisk tillväxt* tolkas som en nödvändighet för att uppnå de egentliga målen som är *jämställdhet* och *välfärd* i offentlig sektor. Men vad är nu poängen att misstro fördelningen av argument? Jo, det bör göras för att diskussionen ska ses i ljus, som ju är vårt syfte. Bestämmer man sig för att det är på detta sätt, att fördelningen av ekonomi- och demokratiargument blott är en förtäckning av egentliga huvudargument skulle slutledningen således vara att faran för demokratin är stor, då två stora partier i så fall inte tar demokrativärden i beaktning. Dock gör vi inte den tolkningen då idealet vi utgår från går ut på att värdena ska fungera tillsammans, att det inte är något dåligt att det ena värdet verkar för det andra värdets mål.

5.1.3 Skillnad i antal argument – vad betyder det?

Det är stor skillnad på hur många argument varje parti använder sig av. Som tidigare nämnt har Kristdemokraterna endast ett som kan jämföras med Moderaternas 28 argument. Det är svårt att bedöma om KD:s enda argument är partiets linje, medan det är liten risk att Lundgren ”råkade” säga något 28 gånger. Ibland har partierna framhållit både ekonomi- och demokrativärden i sina anföranden rörande allmän politik. Men då detta inte ingår i undersökningen har partiernas argument att analysera sjunkit dramatiskt. Man skulle kunna påpeka att det är en brist i det valda materialet. Dock är det så verkligheten ser ut, politiker håller sig inte alltid till ämnet och därmed kan det förekomma oklarheter kring vad de verkligen vill ha sagt.

Av detta fenomen går inte att uttolka att något värde premieras högre än det andra, utan blott att vissa partier har svårt att hålla sig till debattämnet EMU.

Dock kan konstateras att när partierna har mycket få eller bara ett argument finns alltid minst ett demokratiargument med. Vi tolkar det som att det finns en trygghet för värdet. De som har flest argument har också lättare att visa på bredd i sina anföranden, som en naturlig följd tar också dessa partier upp både ekonomi och demokratiargument mest, med undantag för Vänsterpartiet. Därför anser vi att det är önskvärt att politiker talat mycket och gör nyanserade framträdanden samt håller sig till ämnet.

5.1.4 Om hot mot demokratin finns, vem är det som driver?

De partier som vill att Sverige ska gå med i EMU är också de partier som prioriterar ekonomivärden högst. Det är alltså de förändringsbenägna som prioriterar ekonomivärdena, medan de som vill att valutan ska förbli svensk prioriterar demokrativärdena högst. Här kan tolkningen lyda att faran för demokratin ligger i samma grupp som vill förändra. I detta avseende ratificerar vi Lundquists teori genom att notera de tendenser vi kan observera där ekonomivärden verkar höra ihop med förändring.

Den svenska riksdagen var vid den aktuella tiden för ett svenskt medlemskap, medan folket visade sig vara emot. Vi drar således slutsatsen att, finns det krafter som tenderar att borste demokrativärden är det politikerna och inte det svenska folket som står skyldiga.

5.1.5 Vad betyder dessa resultat för demokratin?

Undersökningen visar att demokrativärden inte glöms bort och därmed är inte heller demokratin i fara. Dock kunde man ana tendenser där reformationister tenderade att prioritera ekonomivärden högre än de som inte ville gå med i EMU. Det tolkade vi som att; finns det en fara för demokratin så ligger den i de krafter som vill förändra och därmed kan man säga att det är någonting som i så fall håller på att hända, men som inte har hänt.

Resultatet sa även att ekonomivärden inte alltid är självklara, nu undrar vi hur Lundquist skulle resonera kring detta resultat. Skulle han fortfarande hävda att det är upp till ekonomerna att värna om ekonomivärdena, eller skulle hans vurmande för demokrativärden ersättas av ekonomivärden? Om man ska tolka hans önskan om harmoni mellan värdena skulle svaret på den frågan bli ja. I detta läge med ovannämnda resultat är det nu viktigt att andra forskare uppmärksammar kampen mellan ekonomi – och demokrativärden, är det något värde som glöms bort? I så fall, går det att upptäcka något mönster? Den här typen av forskning är viktig för att skydda demokratin.

6 Slutdiskussion

6.1 Angående folkomröstningen

Undersökningens analys bekräftar folkomröstningars starka betydelse för demokratin då politiker och folket inte var överens. I denna uppsats inledning förutsätts att politiker påverkar medborgarna med sitt sätt att tala. Detta bekräftas inte av undersökningen. Det är ändå troligt att människor påverkas av politikernas argumentation även om de inte tycker likadant. Att folket röstade annorlunda än vad de politikerna med störst mandat önskade kan likväl tyda på att ett mindre nejsägande parti var bättre på att övertyga folket. Upptäckten är dock värd att uppmärksamma då sådant som kan tas för självklarheter inte alltid noteras.

6.2 Talar politikerna sanning?

Det är också viktigt att vara medveten om att det är en tv-sänd riksdagsdebatt som analyserats och det innebär att politikerna vetat om att deras ord kan komma att tolkas av medborgare, journalister och andra aktörer i samhället. Därför kan det hända att politikerna betonat de argument och värden som de tror ska ”gå hem”. Lundquist är inte ensam om att framföra kritik angående en alltmer ekonomibaserade politik, utan kan snarare tolkas som en diskurs i vissa kretsar (Premfors, 2003:kap 15). EU, som är grunden för EMU har fått stark kritik för att ha ett ”demokratiskt underskott” (Tallberg, 2007:196-200 Taylor, 2008:70). I motsats till den råder även en ekonomidiskurs som ofta tar sig i uttryck i ”New Public Management”, som går ut på att effektivisera och få ut så mycket som möjligt av medborgarnas pengar. Till exempel att varje skattekrona som inte använts på ett effektivt sätt är stöld från medborgarna (Premfors, 2003:325). Av dessa diskurser att döma finns det anledning att misstänka att politiker förhåller sig till både ekonomi - och demokrativärden, oavsett om partierna och deras ledare tycker att det är viktiga aspekter i debatten. Men att ta reda vad partierna och deras ledare ”egentligen tycker” är inte lätt, inte heller är det önskvärt i denna uppsats. Syftet som tidigare nämnts, har varit att analysera hur politikerna debatterar och talar om värdena i en offentlig

debatt och därmed ingår alla sådana bitar utan att analyseras för sig själva. Det är dock ett tips till andra forskare, då det vore mycket intressant att se om ett sådant resultat skulle komma att stämma överens med denna undersökning.

7 Referenser

- Beckman, 2005 *Grundbok i idéanalys: det kritiska studiet av politiska texter och idéer*, Stockholm., Santerüs Förlag.
- Bergström och Boréus, 2005 *Textens mening och makt*, Lund, Studentlitteratur
- Ejvegård Rolf, 2005 *Argumentationsanalys*, Malmö, Studentlitteratur.
- Holmberg, Sören, 2004. "It's the Economy, Stupid"; i Oscarsson, Henrik och Holberg, Sören (red), *Kampen om euron*. Kungälv: Grafikerna i Livréna i Kungälv AB s.447-455
- Lundquist 1998, *Demokratins väktare*, Lund, Studentlitteratur.
- Lundquist 2001, *Medborgardemokratin och eliterna*, Studentlitteratur, Lund.
- <http://www.ne.se/lang/argument/117573> 2009-05-06) 2009-05-09.
- Premfors Rune, Ehn Peter, Haldén Eva, Sundström Göran, 2003, *Demokrati & byråkrati*, Lund. Studentlitteratur
- Regeringskansliet artikel 12
http://www.manskligarattigheter.gov.se/dynamaster/file_archive/060505/44fcfb237283ba3a391609d394755c60/Konventionen%20om%20ek%20soc%20och%20kult%20r%e4ttigheter.pdf 2009-05-14
- <http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2002/03:122> 2009-04-16
- http://www.svet.lu.se/Dynamic/personal_page/Personal_homepage.lasso?-token.kod=LLU 2009-08-02
- RF kap 1: § 1
http://www.riksdagen.se/templates/R_PageExtended_6055.aspx 2009-05-14
- RF kap 2: § 14,15
http://www.riksdagen.se/templates/R_PageExtended_6074.aspx 2009-05-15
- RF kap 2, § 21
http://www.riksdagen.se/templates/R_PageExtended_6074.aspx 2009-05-15
- http://www.svet.lu.se/documents/Tystnadens_tyranri/Default.html 2009-04-20
- Tallberg, Jonas, 2007, *EU:s politiska system*, Lund, Studentlitteratur
- Taylor Paul, 2008, *The End of European Integration – Anti Europeanism Examined*, Oxon, Routledge

Wästberg, Olle 1997 "EMU – ett demokratiskt dilemma" i Arvidsson, Claes
(red) *EMU och Sveriges vägval*, Stockholm. Ekerlids Förlag, s 113-128

8 Bilaga: Argumentindelning

6 Bilaga: Argumentindelning

De ord som passar in på den operationaliserade mallen och bedömer i vilken kategori anförandet och argumentet ska hamna i är kursiverade. Detta för att förtydliga vad tolkningarna grundar sig på.

8.1.1 Ekonomi

Anf. 1 BO LUNDGREN (m)

Underlättar *handel*

Anf. 1 BO LUNDGREN (m)

Bättre förutsättningar för små och medelstora *företag*

Anf. 1 BO LUNDGREN (m)

Ekonomisk utveckling

Anf. 1 BO LUNDGREN (m)

Ett nej kommer att kosta oss i försämrade *ekonomiska förutsättningar* [nyckelord: ekonomisk tillväxt, vår anm] för Sverige.

Anf. 1 BO LUNDGREN (m)

I ett Nej-Sverige blir det större spelrum för de isolationistiska och *tillväxtfientliga* strömningar som huvudsakligen hittas i den extrema politikens utkanter.

Anf. 1 BO LUNDGREN (m)

I ett Ja-Sverige stärks inte bara förutsättningarna för *handel* och *företagande*.

Anf. 1 BO LUNDGREN (m)

I dag exporteras varannan svensktillverkad vara till något annat land inom euroområdet.

Att stå utanför eurosamarbetet är redan i dag ett *handelshinder* för svenska *företag*.

Anf. 1 BO LUNDGREN (m)

Vårt välstånd beroende av framgångsrik *handel*.

Anf. 1 BO LUNDGREN (m)

Det är självklart att *handeln* blir enklare med samma valuta i stort sett hela Europa. När handeln blir enklare ökar den i omfattning, och jag tror att var och en inser att det i sin tur leder till högre tillväxt, bättre förutsättningar för välstånd och bättre förutsättningar för att finansiera gemensamma åtaganden.

Anf. 1 BO LUNDGREN (m)

Tror på samarbete över gränserna och välstånd genom *frihandel* att bidra till att Sverige inför euron som valuta.

Anf. 7 BO LUNDGREN (m)

Det underlättar *handel* och gör allt det som gör att ekonomin kan växa.

Anf. 7 BO LUNDGREN (m)

Rörlig växelkurs döljer politiska misslyckanden genom att svenska folket får sämre *välstånd* [nyckelord: ekonomisk tillväxt, vår anm] genom att vår valuta blir mindre värd.

Anf. 12 MAUD OLOFSSON (c)

Genom att vi har en rörlig växelkurs får vi betyget i ekonomin varje dag. Om det finns problem i vår ekonomi, som det gör i dag, får vi också det betyg som sätts i dag. Sanningen är den att för *småföretagare* och privatpersoner har vi den ränta som vi ska ha.

Anf. 27 PETER Eriksson (mp)

Det är inte bra att ha en genomsnittsränta när *ekonomin* i de olika länderna skiljer sig åt så mycket som den gör.

Anf. 30 LARS LEIJONBORG (fp)

en fördel för lilla *exportberoende* [nyckelord: handel, vår anm] Sverige att tillhöra ett större valutaområde och att, som jag sade, mura igen smitvägen med växelkursförändringar,

Anf. 39 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)

Euron är ingen fast valuta. Också den rör sig gentemot omvärlden i övrigt. Men vi går in i en gemenskap där vi slipper se att vår *konkurrenskraft försämras* [nyckelord: handel, vår anm] dramatiskt därför att våra *handelspartners* valutor rör sig. Det är den fördelen vi vinner, och det är det första.

Anf. 39 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)

om man spekulerar mot en rörlig valuta glider den undan, precis som Ulla Hoffmann säger. Räntorna stiger. Räntor är högre hyror. Och räntor är mer av

statsutgifter och mer av *nedskärningar* på sådant som vi i stället skulle ha satsat *pengarna* [nyckelord: ekonomisk tillväxt, vår anm] på.

Anf. 39 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)

Vi *betalar åtminstone 1 % för mycket* [nyckelord: ekonomisk tillväxt, vår anm] på de lånen i dag - det är 3 miljarder kronor - därför att vi står utanför den monetära unionen.

Anf. 45 MAUD OLOFSSON (c)

Att oron inte är obefogad syns också tydligt i hur regeringen vill hantera ett EMU-inträde. Om det skulle vara *ekonomiskt riskfritt* [nyckelord: ekonomisk tillväxt, vår anm] skulle det ju inte finnas några skäl att skapa instrument för att kompensera för de förlorade verktygen. Ändå har regeringen diskuterat buffertfonder med LO för att kunna hantera svängningarna.

Anf. 46 BO LUNDGREN (m)

Det viktiga när det gäller euron är att euron är bra för *företagandet*. Euron ger förutsättningar för mer *handel* och bättre *tillväxt*.

Anf. 48 BO LUNDGREN (m)

Vi kan inte stå utanför. Det skulle missgynna Sverige, *vår ekonomi*. Det skulle missgynna *företagandet*.

Anf. 49 MAUD OLOFSSON (c)

Om vi inte kan föra en penning- och räntepolitik som passar Sveriges *företagare* så drabbar det Sveriges företagare

Anf. 53 MAUD OLOFSSON (c)

för jag tycker inte, och det har jag beskrivit, att vi är i det *ekonomiska läget* att vi ska utsätta Sverige för att gå med i tredje steget i EMU.

Anf. 63 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)

Utgår från uppfattningen att svenskt *välstånd* mer än någonting annat är beroende av en fri *handel*.

Anf. 63 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)

Jag tror att det just nu inte finns något enskilt beslut som förbättrar förutsättningen för svensk *handel* mer än det om att ansluta sig till den gemensamma valutan. Valutarisken försvinner för små *företag*.

Anf. 63 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)

En rättvis och fri *handel* är ingenting annat än den bästa garanten för ett *välstånd* [nyckelord: ekonomisk tillväxt, vår anm] i vårt land.

Anf. 68 ULLA HOFFMANN (v)

Men sanningen är ju faktiskt att Sverige, Norge och Danmark, trots att vi står fria från EMU, har en bättre *tillväxt* och utveckling än EMU-länderna sedan EMU infördes

Ekonomi med motivering

Anf. 16 PETER ERIKSSON (mp)

ekonomin [nyckelord: ekonomisk tillväxt, vår anm] i euroområdet rasar nedåt, lågkonjunkturen tar strypgrepp på Tyskland och EMU gör det ännu svårare? EMU-medlemskapet i euroländerna är redan i dag ett stort problem.

Motivering: Detta argument handlar om att man förlorar politisk handlingskraft med ett EMU-medlemskap men avsikten med argumentet är inte att man förlora politiskt inflytande genom att medborgarna inte får vara med och bestämma utan enbart för att trygga ekonomin i landet.

Anf. 19 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)

Nu är vi färdiga att ta nästa steg, att utnyttja den nyvunna styrkan och även att ta hem *fördelarna med en gemensam valuta* [nyckelord: ekonomisk tillväxt, vår anm], att få skydd mot spekulanter och valutahandlare och kunna utveckla vårt samhälle ytterligare.

Motivering: Att ”få skydd” kan låta som ett värnande om demokrati men avsikten och argumentets betydelse är att skydda valutan och därför är det ett ekonomivärde.

Anf. 45 MAUD OLOFSSON (c)

Vi konstaterat att de *ekonomiska* [nyckelord: ekonomisk tillväxt, vår anm] riskerna överväger de eventuella politiska fördelarna.

Motivering: Man kan tolka Olofsson som att hon värnar båda värdena lika mycket. Hon gör bedömningen att riskerna är större än fördelarna med ett medlemskap i EMU. Vi tar inte hennes bedömning för en sanning utan för ett uttryck för att hon prioriterar ekonomin framför inflytande i EMU.

Anf. 49 MAUD OLOFSSON (c)

För det är så att de *ekonomiska* [nyckelord: ekonomisk tillväxt, vår anm] argumenten är de viktiga för Centerpartiet. Vi har makten. Vi ska ha verktygen kvar här hemma i Sverige, för det har visat sig att vi klarar det - i alla fall bättre än euroländerna, de som har infört valutan.

Motivering: Maud Olofsson säger själv tydligt att det är ekonomivärdena som prioriteras av Centerpartiet. Vi tycker även att hon inte här argumenterar för att vi ska ha kvar verktygen i Sverige av demokratiska skäl utan av ekonomiska.

8.1.2 Demokrati

Anf. 1 BO LUNDGREN (m)

Större *inflytande* när det nya Europa ska utformas.

Anf. 1 BO LUNDGREN (m)

Ett nej kommer att kosta oss i förlorat politiskt *inflytande* över Europas utveckling.

Anf. 36 ULLA HOFFMANN (v)

EMU är nämligen inte *könsneutralt* [nyckelord: Jämställdhet, vår anm].

Anf. 36 ULLA HOFFMANN (v)

Så här skrev regeringens egen utredning om stabiliseringspolitik i valutaunionen 2002: Maastrichtkriterierna är inte neutrala. De är inte lika tuffa för länder med låga skatter, där man också säljer ut offentliga tillgångar. Alltså, låga skatter och privatiseringar premieras i EMU. Detta kommer självklart att drabba den *offentliga sektorn* [nyckelord: välfärd, vår anm], och det är där merparten av *kvinnorna* arbetar [nyckelord: jämställdhet, vår anm]. Det är också där de verksamheter finns som möjliggjort för kvinnor att gå ut i arbetslivet: barnomsorg, äldreomsorg och sjukvård. Särskilt hårt kommer EMU-kraven att slå i perioder när arbetslösheten stiger, för då minskar skatteintäkterna samtidigt som samhället måste betala ersättning till de arbetslösa. I sådana krissituationer förbjuder EMU:s stabilitetspakt oss att låta de offentliga utgifterna stiga över en viss nivå. Då återstår bara försämringar i *välfärdssystemen*, som Schröders nuvarande planer i Tyskland. Det är de verktyg som Bosse Lundgren inte ville svara på frågor om, att sänka nivåer och tid i a-kassan, att försäkra arbetsrätten och att försäkra sjukvården eller nedskärningar i den offentliga sektorn. Jag är djupt oroad över hur detta kommer att drabba kvinnornas ställning i Sverige, en oro som jag delar med stora delar av kvinnorna i Sverige.

Anf. 37 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)

När vi förespråkar ett medlemskap i den monetära unionen gör vi det därför att vi tror att vi då får *bättre möjligheter att utveckla den gemensamma sektorn* [nyckelord: välfärd, vår anm].

Anf. 37 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)

vi har fått *80 000 fler anställda i kommuner och landsting* [nyckelord: välfärd, vår anm] under den senaste mandatperioden, när vi har fört den politik som är en förutsättning för ett medlemskap i EMU?

Anf. 37 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)

Jag vill utveckla den *gemensamma sektorn* [nyckelord: välfärd, vår anm] och inte *ge bort makten* [nyckelord: inflytande, vår anm] till spekulanterna.

Anf. 37 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)

Vill man slå vakt om gemensam sektor, håll spekulanterna borta, se till att *inflytandet* [nyckelord: inflytande, vår anm] ligger här i riksdagen!

Anf. 38 ULLA HOFFMANN (v)

När valutaspekulanterna spekulerade mot den svenska valutan hade vi en fast växelkurs. Då lekte vi EMU. Men om vi har *fört över beslutanderätten* [nyckelord: inflytande, vår anm] till Europeiska centralbanken kan de inte säga någonting. Då kan de inte säga någonting om den ekonomiska politiken, för då har vi *lämnat ifrån oss makten* [nyckelord: inflytande, vår anm] till Europeiska centralbanken.

Anf. 39 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)

Vill man slå vakt om en stor *gemensam sektor* [nyckelord: välfärd, vår anm], då ska man också se till att politiken, politikerna i denna kammare, har *inflytandet* och att man inte lägger den makten hos marknaden. Därför är vi mer skyddade i en stor valuta än i en liten utsatt valuta. därför blir min slutsats för dig som är för en stor gemensam sektor att det gäller att se till att du får skydd av en stor valuta, för på så sätt behåller du politikens kraft och politikernas initiativ.

Anf. 42 ULLA HOFFMANN (v)

Europeiska monetära unionen och hur den *för över makten* [nyckelord: inflytande, vår anm] till andra.

Anf. 45 MAUD OLOFSSON (c)

Riksbanken förfogar i dag självständigt över både valutapolitiken och räntan. Riksdagen *beslutar* [nyckelord: inflytande, vår anm] om finanspolitiken. Om vi inför euron och går in i EMU:s tredje steg kommer två av dessa tre *verktyg att försvinna* [nyckelord: inflytande, vår anm].

Anf. 49 MAUD OLOFSSON (c)

Jag läser LRF:s undersökning som visar att ungefär *30 % av Sveriges bönder vill gå med* [nyckelord: inflytande, vår anm] i EMU.

Anf. 66 ALF SVENSSON (kd)

För mig är detta en mycket stor politisk fråga. Vi ska *inte sitta på åskådarläktaren* [nyckelord: inflytande, vår anm] när vi har möjlighet att göra det vi kan.

Anf. 67 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)

Eller ska vi säga att nu går vi in i detta med full kraft och driver de frågor vi tror på, talar för de *värderingar vi står för* [nyckelord: inflytande, vår anm], presenterar de drömmar vi har för att bygga en värld som är bättre för Europa och våra barn och barnbarn?

Anf. 68 ULLA HOFFMANN (v)

Men den 14 september ska vi ta ställning till EMU och om vi ska *föra makt från folket* [nyckelord: inflytande, vår anm] över till sex bankdirektörer i Europeiska centralbanken. Det har ingenting med de politiska beslut som vi kan fatta att göra. Den ekonomiska politiken ligger ju fast i Maastricht. Jag tycker inte att stämmer att koppla ihop EU med att gå in i detta gigantiska, centralistiska, likriktade projekt som är *emot all mångfald*.

Anf. 69 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)

De kommer ju in i en familj av värderingar som står för öppenhet och *solidaritet* och med många olika *kulturer*, många olika språk och många olika *religioner* [nyckelord: jämställdhet, vår anm].

Anf. 71 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)

Då ska ni gå in i en monetär union som gör att *vi kan fatta beslut* [nyckelord: inflytande, vår anm] i den här kammaren utan att jagas av marknaden när det gäller hur vi ska fördela det välstånd vi själva skapar i Sverige.

Anf. 72 MAUD OLOFSSON (c)

När det sedan gäller EMU redovisar tidningen Entreprenör en undersökning där man ställer frågan:

Hur många jobb skulle olika åtgärder som rör *företagandet* skapa? Högst upp på listan kommer sänkta arbetsgivaravgifter. Sedan kommer sjuklöneansvaret som en börda för *företagarna* och enklare regler. På nionde plats kommer EMU-inträdet. På nionde plats!

Anf. 73 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)

Vad sedan gäller de *företagare* som svarar på enkäterna är det troligen så, Maud Olofsson, att om du frågar dem vad de tycker, säger 75 % att de vill vara med i EMU.

Anf. 76 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)

Jag sade att det blir svårare att *regera* [nyckelord: inflytande, vår anm], att oron ökar och att det är farligt för ett litet och utsatt land som Sverige. Därför röstar jag ja.

Demokrati med motivering

Anf. 36 ULLA HOFFMANN (v)

Men det faktum att det *inte kan åtgärda* [nyckelord: inflytande, vår anm] *dem*, att det inte kan göra någonting åt dem, att det inte har växelkursen och det inte själv kan se till att ändra röntan, och så vidare, har faktiskt med EMU att göra. Det har förlorat sin penningpolitik genom att det har gått med i EMU. Jag håller med dig om att Tysklands problem inte har enbart med EMU att göra. Men att det *saknar sina verktyg* [nyckelord: inflytande, vår anm] och inte kan göra någonting åt det beror faktiskt på EMU.

Motivering: Ekonomin har det svårt i Tyskland på grund av att det brister i verktyget som är tecken på minskat inflytande. Man är bekymrad över ekonomin men det är ändå demokratispekten som är det underliggande orsaken. Därför är det ett demokratiargument även när man som i detta fall tar upp den ekonomiska aspekten.

Anf. 27 PETER ERIKSSON (mp))

Vi *avhänder* oss viktiga verktyg för att kunna *påverka* ekonomin. En marknadsekonomi - kapitalism, om man så vill – har inneboende problem. Den går inte spikrakt uppåt hela tiden. Ibland går den upp, och ibland går den ned. Ska vi hjälpa till och få lite stabilitet i detta behöver vi en politik som kan vara med och *styra* och jämna ut lite grann. Då är penningpolitiken och valutakurserna oerhört viktiga [nyckelord: inflytande, vår anm] .

Motivering: Målet är ekonomisk stabilitet men lösningen är inflytande, det gör det till ett demokratiargument.

Anf. 36 ULLA HOFFMANN (v)

den ekonomiska politik som slagits fast för EMU innebär ett hårt tryck nedåt på de *offentliga* [nyckelord: välfärd, vår anm] utgifterna.

Motivering: Här värnar man om det offentliga och följderna blir att man oroar sig för ekonomin. Det är den demokratiska tryggheten som står i fokus.

Anf. 48 BO LUNDGREN (m)

Det är ju viktigt att notera att de som företräder landets *företagare* säger att euron är bra för *företagen*. Sju av tio *företagare* säger att euron bör införas som valuta.

Motivering: Enligt vår mall är företagande ett nyckelord för ekonomivärden. Men i denna kontext blir dock meningen annorlunda och man syftar istället på företagen som medborgare. Medborgarnas inflytande går under demokrativärden.

Anf. 75 PETER ERIKSSON (mp)

Världen och Sverige blir inte ett spår tryggare av att vi *lämnar* ifrån oss ekonomisk- politiska *verktyg* som är viktiga för att *styra* ekonomin [nyckelord: inflytande, vår anm] .

Motivering: Målet är ekonomisk trygghet, men dit kommer vi bara om kontrollen finns kvar. Därför är det ett demokratiargument i första hand.

Anf. 70 ULLA HOFFMANN (v)

Jag kommer alltså att säga ja till *välfärd*, ja till jobben, ja till självständighet och demokrati. Motivering: Visserligen nämner Hoffman här jobben men vi anser att hon här använder det i demokratikontext i första hand.

8.1.3 Hybrid

Anf. 6 ULLA HOFFMANN (v)

Hamnar vi i en hög- eller lågkonjunktur kommer marknaden automatiskt att anpassa kronans växelkurs till Sveriges specifika *ekonomiska* [nyckelord: ekonomisk tillväxt, vår anm] situation. På det sättet dämpas konjunkturen automatiskt. Den så att säga pyser ut lite grann genom växelkursen. Går vi med i EMU ersätts den marknaden av en centralplanerad likriktad *tvångströja* [nyckelord: inflytande, vår anm] . Det går per definition inte att anpassa växelkursen till det enskilda landets situation.

Anf. 7 BO LUNDGREN (m)

Det är bra med fast valuta. Det är bra att vi kommer att få en *stabilitet* [nyckelord: ekonomisk tillväxt och välfärd, vår anm].

Anf. 10 MAUD OLOFSSON (c)

Vi vill göra Sveriges *ekonomi* bättre [nyckelord: ekonomisk tillväxt, vår anm] . Det vi gör om vi går med i EMU är att vi *lämnar ifrån oss* räntevapnet [nyckelord: inflytande, vår anm] . Med en rörlig växelkurs får vi betyg varje dag i Sverige om hur vår ekonomi ser ut och vad som behöver göras. Låser du den växelkursen har du inte det räntevapnet och penningpolitiken kvar. Vi har den ränta som passar Sverige. Det är sanningen.

Anf. 11 BO LUNDGREN (m)

I grunden innebär en gemensam valuta att vi kommer att ha en *välavvägd penningpolitik* [nyckelord: ekonomisk tillväxt, vår anm] som passar också Sverige. Skulle det vara så att vi kommer i någon situation där vi skulle behöva vidta en åtgärd kan vi *använda finanspolitiken* [nyckelord: inflytande, vår anm].

Anf. 50 LARS LEJONBORG (fp)

Allt annat lika är det sannolikt att ett medlemskap i valutaunionen ger fler *jobb* [nyckelord: företagande och välfärd, vår anm] än ett utanförskap.